

Megemlékezések

Jáger Tamás (1933–2005)

Valamikor az 1950-as évek elején – érettségiző diákként – azt számolgattuk, hogy van-e esélyünk az Európából látható két nagyszerű csillagászati jelenség, a 99-es teljes napfogyatkozás és a 2004-es Vénusz-átvonulás megfigyelésére. Irdatlan messzinek tűnt a 20/21. század fordulója.

– Ha nagy szerencsénk van, még láthatjuk – állapította meg a szokott, szinte közömbös hangsúlyával barátom.

Még láthatta az 1999. évi napfogyatkozást, még megérte a 2004-es Vénusz-átvonulást, azután csendesen, minden feltűnést kerülve eltávozott közülünk az „ős” MCSE tagja, a budapesti Uránia Csillagvizsgáló másfél évtizedig állandó munkatársa, Jáger Tamás.

Már kisdíákként érdeklődött a fizikai és műszaki kérdések iránt. Tizenhat évesen, 1948 őszén látogatott fel először az Uránia Csillagvizsgálóba, és ettől kezdve minden figyelme a csillagászat felé fordult. Kulin György pedig örömmel és szeretettel fogadta, hiszen a tevékeny nemzedék buzdítását, támogatását mindenkor fontosnak tartotta.

A napi bemutatások legbiztosabb munkatársa volt, és a rendszeres programokon túli munkákban is mindig lehetett rá számítani. Különösen fontossá vált az Uránia életében Tamás *kitűnő műszaki érzéke*. Nem ismertem még egy észlelőt vagy technikust, aki nála nagyobb gonddal tartotta volna rendben a műszereit, segédeszközeit. A szekrényekből előhalászta a régi, de még ép, ám évtizedes porral, szennyeződéssel borított segédberendezéseket. Napokig tisztítgatta, javítgatta ezeket az eszközöket. Így „született újjá” az ékfotométer, a Zöllner-féle fénymérő vagy a protuberancia-spektroszkóp.

Jáger Tamás a Zöllner-fotométerrel (1958)

Amikor Kulin György létrehozta a távcsőtükör-készítő műhelyt, Tamást is megnyerte a rendszeres optika-csiszolási munkára. Nem egy „Kulin-tükör”, amelyek közül néhány talán ma is használatban van, Jáger Tamás kezéből került ki.

De ugyanilyen lelkes kezdeményezője volt a *megfigyelő munkának* is. Minden, amatőr eszközökkel végrehajtható észlelést ki akart próbálni. Kulin György eltávolítása után megszakadt a változócsillagok szépen induló megfigyelése is. „Kezdjük újra a változózást” – noszogatótt. Eleinte ketten-hárman láttunk a fénybecslésekhez, de nemsokára többen is bekapcsolódtak az észlelésekbe. A magyarországi észlelőgárda hamarosan az AAVSO egyik legszorgosabb csoportjává vált.

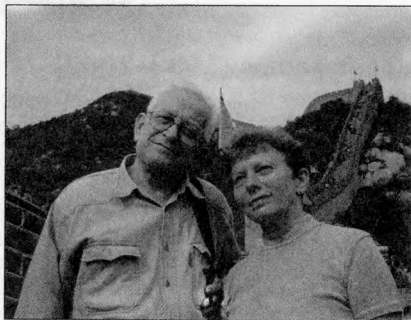
Kezdetben sokat foglalkoztatta a fényképezés lehetősége, és talán ő volt a magyarországi amatőrmozgalomban az el-

ső, aki rendszeresen készített csillagászati fotókat. Az 1960-as évek közepéig nem volt nap- és holdfogyatkozás, melynek megfigyelésében ne vett volna részt. Az 1950-es évek közepétől – Piret Endrével együtt – sokat kísérletezett a rádióhullámterjedés regisztrálásával és összehasonlításával, a naptevékenységgel.

Szinte természetes, hogy az első hazai meteorészlelő táborban (Jósvafő, 1958) éppen úgy ott volt, mint az első repülőgépes Merkúr-átvonulás észlelés csoportjában (1960). Az 1957–64 közt látható fényesebb üstökösök fénybecsléséhez pontos megfigyelésekkel járult hozzá (ezek az észlelések a Nemzetközi Csillagászati Unió körleveleiben is megjelentek.) Kedves szórakozása volt, hogy a szombatról vasárnapra virradó éjszakákon, egész éjjel az Urániában maradvá, végigböngéssze, az akkori idők „slágercsillagatlaszában”, a Schurig-Götz térképen feltüntetett ködöket, halmazokat: kipróbálva melyek pillanthatók meg a 20 cm-es refraktorban.

Lehetett volna hivatásos csillagász is. Az 1950-es évek elején Detre László igazgató – Lovas Miklós ajánlására – észlelői állást ajánlott neki az MTA svábhegyi Konkoly-alapítványú Csillagvizsgálójában. Tamást azonban nem csak a nagyon gyatra anyagi megbecsülés riasztotta el, de függetlenségét sem akarta feláldozni: akkor és azt szeretete megfigyelni, ami éppen érdekelt.

Szűkebb körben, barátok közt, vagy néhány, valóban komoly érdeklődő társaságában nem csak szívesen magyarázott, de jó humorral, élvezetesen mondta el tapasztalatait. Másfél évtizedes tevékenységéről ezért az Évkönyvek beszámolóí, megfigyelési adatairól a különböző összefoglalások és mások cikkei adnak képet. A budapesti Urániának azonban sok évig nélkülözhetetlen és sokoldalú munkatársa volt; jó néhány távcső-építő tőle kapott tanácsokat, ötleteket.

A kínai Nagy Falnál, feleségével

Az 1960-as évek közepén azután elmaradt az Urániából. Megnősült, és feleségével, Balassi Margittal – aki 1962 óta az Uránia Csillagászati szakkörének tagja volt, itt is ismerték meg egymást – sokat fáradtak a valóban otthonos családi fészkek megteremtésén. A napi munka (a budapesti Hőerőmű kalorikus üzemvezetőjeként ment nyugdíjba), a család, a három jó képességű gyerek minden idejét lefoglalta. Amikor pedig már több alkalma volt rá, szinte mohó kíváncsisággal járta be a fél világot.

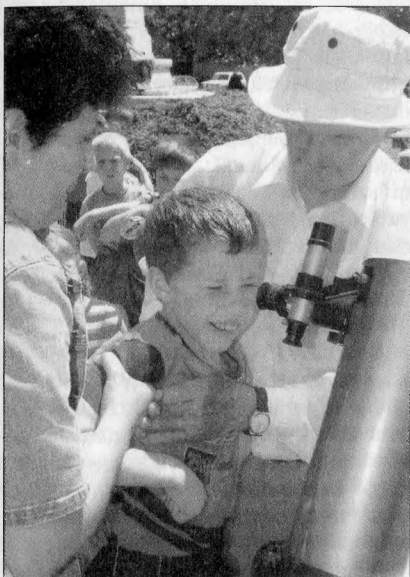
A csillagászathoz sem lett hűtlen. Amikor Kulin György születésének 90. évfordulójára emlékeztünk 1995-ben, újra megkereste az MCSE-t, és ettől kezdve az előadások és klubnapok egyik leghűségesebb résztvevője lett. A tavaly tavaszi előadás-sorozat alkalmával azonban már hiába vártuk a keddi előadásokon. Évek óta egyre súlyosbodó betegsége legyűrte. Még egy nagy kirándulást tehetett a kínai Nagy Falhoz – és azután lassan elbúcsúzott a világtól. 2005. szeptember 10-én végleg lehunyta a minden érdekességre és újdonságra kíváncsi szemeit.

Emlékét híven kell megőriznünk és megbecsülnünk.

BARTHA LAJOS

Tószegi Miklós (1934–2005)

Távcsöves találkozóink vissza-visszatérő résztvevője volt Tószegi Miklós, aki a mai, modern gyári távcsöves mezőnyben sem restellte közszemlére tenni több évtizedes, maga készítette Newton-reflektorait. A rá jellemző szerénységgel magyarázta el az érdeklődőknek, milyen nehézségek árán lehetett elkészíteni egy-egy amatőrtávcsövet.

Ceglédi, sőt, „ősceglédi” volt, a város kulturális életének egyik hajtómotorja. A TIT-nek évtizedek óta tagja, rendszeres előadója. Lelkes és jól képzett csillagászatbarát volt, ő kezelte és gondozta azt a régi Merz-refraktort is, mely egykor az ELTE Múzeum körüli csillagvizsgálójában szolgált.

A helyi fotóklub tagja, lelkes bélyeggyűjtő és éremgyűjtő volt, minden érdekelte, ami Cegléddel volt kapcsolatos. Tagja volt a Turini Százas Múzeumbaráti Körnek, az Unghváry László Borrend-

nek. A Ceglédi Városvédő- és Szépítő Egyesületnek sokáig tagja, majd elnöke, a Sporttörténeti Gyűjtemény kuratóriumi elnöke – még felsorolni is sok, mennyi társadalmi tisztséget vállalt ez a tevékeny ember.

Több országos távcsöves megmozdulásunkon is részt vett helyi szervezőként. Utoljára a 2004. június 8-ai Vénusz-átvonulás alkalmával tartott igen sikeres bemutatót Cegléd főterén, a Kossuth szobornál. Egy olyan képpel búcsúznak tőle, amely ezen a rendezvényen készült.

MIZSER ATTILA

Pintye Antal (1953–2003)

Olyan amatőrcsillagászt veszítettünk el, aki ízig-veéig barátja volt a csillagok világának, de önzetlen, jóérzésű, hű és igaz segítője volt a csillagászat műkedvelőinek is, akik őt ismerték. Romániában nemcsak az igen nehéz gazdasági helyzet diktálta életet, hanem a kisebbségi lét súlya teszi próbára – többek között – az amatőrcsillagászt. Pintye Anti (Tony – mi így szólítottuk) Pinteának volt anyakönyvezve, magyar nyelvismerete tanító édesanyjától származik.

Tony csak egyetlen évvel volt idősebb nálam. 1953. május 15-én született Szatmárnémetiben. 1973-ban diplomázott Aradon, a Hidro-Meteorológiai Technikum Vízminőség-védelem szakán. A város víztisztító telepén dolgozott fél évig, majd jött a kötelező katonai szolgálat, és 1974-ben már Románia keleti vidékének legnagyobb városában, Iasiban tanult kémiát az egyetemen. Ott ismerte meg majdani feleségét, és Iasitól délre történő kihelyezését követően Vasluiban telepedett le, nagyon távol a magyarok lakta régiótól. Első fokozatú kémiatanárként dolgozott ő maga és felesége.

Csak 1987-ben ismerkedtem meg Tony-val, egy levélváltás nyomán. Még

abban az évben, újév előtt meglátogatott. Az volt az első találkozásunk Szalontán. Nyílt és jószívű személyiségéből a jóízű humor sem hiányzott. Szüleinek egyetlen gyermekeként engem többször jelképesen a „szívbeli testvérének” nevezett. 1989-ben, majd 1990-ben Aradon láttuk viszont egymást egy országos amatőr-csillagász találkozóán. A középületek falain még jól látszottak a forradalom golyóütötte durva nyomai.

„Kérlek szépen, hidd el – írta egyszer –, hogy a Meteor az egyedüli folyóiratom az anyanyelvem és az amatőr-csillagászat terén.” A csillagászhoz már gyerekkorában volt kötődése: szakmai könyveket böngészett, térképek segítségével maga igazodott el a csillagképek között. Egyetemista korában távcsőtűkröket csiszolt egy aradi ismerőse útmutatásával. Bal szemét asztigmatizmus rontotta, amit csökkent fényérzékenysége súlyosbított, így érthetően nem az elkészült csillagászati eszközeinek minősége miatt nem tudta élvezni igazán a csillagok világá-

nak szépségeit, hanem a gyenge látása miatt. Ezen sajnos 10x30 mm-es „picitávcsöve” és 30x75 mm-es refraktorra sem segített. Gyakran panaszkodott a Szamos-parti, majd a vaslui igen kedvezőtlen asztroklímára is. Fájtalta, hogy a postán gyakran veszett el a hozzá címzett küldeményem.

1990-ben egy Uranometria atlaszal, később egy Falkauer fotografikus atlaszsal ajándékozott meg, de kaptam tőle egy Atlas Eclipticalist is, amelyeket a mai napig nagy haszonnal lapozgatok – nélkülük elképzelhetetlen lenne az észlelői munkám. Ezekkel mást is megörvendeztetett. Legféltebb terve egy 60 cm-es Dobson megépítése volt, aminek befejezését korai halála akadályozta meg. A műszeróriást a Iasi Csillagászati Observatóriumba szánta, ahol egy jelenleg csak papíron létező terv szerint ő, én és egy helybeli fizikaprofesszor, Virgil V. Scurtu dolgozott volna.

Váratlanul toppant be hozzám a feleségével 1999. július 14-én. 70 kilónyi könyvet és folyóiratot rakott le, könyvtárának anyagából. „Egy pályázatot megnyertünk, és kimegyünk Amerikába” – közölte. „Nagy beteg vagyok – jegyezte meg.” Leveleiből tudtam, hogy vesekőve van, vérzékenységben és magas vérnyomásban szenved. Reméltük, hogy az Újvilágban sikeresen kikezelik. Az Oregon állambeli Salemből újságolta villanypostán kitoró lelkesedéssel, hogy megkapta az Amatőr-csillagászok kézikönyvét, és a Csendes-óceán partján olvasgatja újra és újra. Sajnos érkezett egy másik, lesújtó hír is: Tony-ban vírusos májgyulladás fedeztek fel. Halálát az okozta, hogy a májátültetésére nem érkezett időben megfelelő donor.

Pintye Anti, Tony, nyugodj békében. Kedves, megértő, nemes, segítőkész lényed ismerőseidben, barátaidban tovább él.

KÓSA-KISS ATTILA